

OSOBNOSTI V ČELE FIRMY BAŤA

INFORMAČNÍ CENTRUM BAŤA

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Tomáš Baťa 1876–1932

Spolu se sourozenci Antonínem a Annou založil roku 1894 firmu Baťa. Od roku 1895 ji vedl – od roku 1900 stál úředně v jejím čele – od roku 1908 byl jejím jediným majitelem. Říkalo se mu různě, třeba československý Ford, král obuvi. A také byl největším daňovým poplatníkem v republice, zlínským starostou... Svou firmu řídil 38 let, zaměstnával v Československu 31 000 pracovníků a další byli na čtyřech kontinentech v 54 zemích světa.

- „Dělejme třeba sebenepatrnější věc, ale dělejme ji nejlépe na světě.“
- „Náš podnik je ovšem podnik výdělečný. Jeho technické, obchodní a sociální ústrojí dosáhlo však již takových rozměrů, že prostý zisk přestal býti jediným a vrcholným jeho cílem... Proto také bychom chtěli zvýšiti a zajistiti co nejvíce prosperitu kraje, v němž pracujeme – země, z níž čerpáme své síly a státu, který jest základnou našeho podnikání.“

Tomáš Baťa 1876–1932

Tomáš Baťa celý život kolem sebe seskupoval tvořivé lidi a mimo jiné získal ke spolupráci významné architekty. S **Janem Kotěrou** připravoval roku 1918 budování obytných čtvrtí pro své zaměstnance.

František L. Gahura vypracoval Baťovi roku 1924 úspěšně realizovaný projekt „Továrna v zahradách“; v úzké vzájemné spolupráci přetvářeli Zlín od roku 1927 v zahradní město; podle zlínského modelu se tato zahradní města budovala např. ve Francii, Švýcarsku, Jugoslávii... **Vladimír Karfík** přišel k Baťovi roku 1930 z USA a vtiskl firemní architektuře výrazné rysy – tovární areál v East Tilbury, Společenský dům v Otrokovicích, Baťův mrakodrap ve Zlíně atd.

Tomáš Baťa 1876–1932

Tomáš Baťa se na jaře 1912 ve Vídni oženil s Marií Menčíkovou a novomanželé se nastěhovali do právě dokončené rodinné vily ve Zlíně na Čepkově. Vilu projektoval známý pražský architekt Jan Kotěra. Na zahradě této vily se na 1. máje 1924 konala velká společná slavnost, na kterou Tomáš Baťa pozval všechny své zaměstnance – a od té doby se každoročně pořádaly pověstné baťovské první máje. Rodina se rozrostla v září 1918, kdy se narodil syn Tomáš – neboli Tomáš Baťa junior, anebo prostě Tomík. Ve své vile Baťa velmi často přijímal návštěvy četných hostů – významných osobností z celého světa, se kterými diskutoval a radil se.

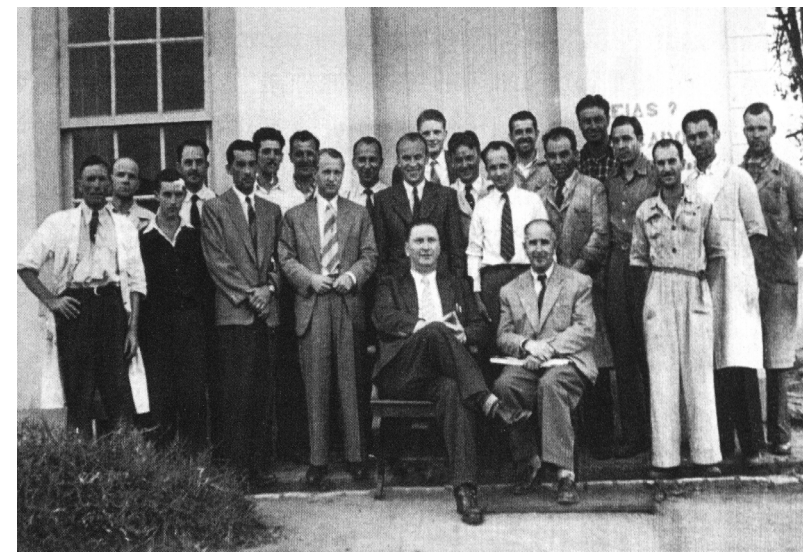
Jan A. Bat'a 1898–1965

Nevlastní bratr Tomáše Bati přišel do jeho firmy v roce 1912 jako čtrnáctiletý. Později prošel několika výrobními úseky, v letech 1919–1921 byl s dalšími pracovníky firmy Baťa v USA. Ve zlínské továrně potom pracoval v nákupním oddělení, se skupinou nákupců v roce 1925 vykonal cestu do Jižní Ameriky, v následujícím roce se stal vedoucím nákupního oddělení a o dva roky později přešel do útvaru firemní ředitelny. Po úmrtí Tomáše Bati v červenci 1932 se stal držitelem akcií firmy a jejím čelným představitelem. Firmu vedl společně s Dominikem Čiperou a Hugem Vavrečkou. Tyto tři muže ve vedení spojoval duch spolupráce i odpovědnost k továrně a k dílu Tomáše Bati. Jan A. Baťa uplatňoval se při prezentování firmy na veřejnosti, mimo jiné podporoval vzdělávací a výstavní aktivity a instituce – Studijní ústavy, pořádání Zlínských salonů, filmovou tvorbu. V létě 1939 odešel do amerického exilu.

Jan A. Bat'a 1898–1965

V době exilového pobytu v USA od července 1939 se podílel na budování průmyslového města Belcampu. V době války nechal na sobě ulpít některá podezření, a proto zůstal zapsán na černých listinách v Anglii a USA. Nedokázal nalézt způsob, jak podpořit Benešovu londýnskou vládu a boj Spojenců proti Hitlerovi. Stejně tak na sebe zbytečně upozornil v roce 1940, kdy se nevhodně vmísil do volební agitace při amerických prezidentských volbách. Protože mu vláda USA neprodloužila povolení k pobytu, odjel v lednu 1941 do brazilské Batatuby. V Brazílii se věnoval projektům agrární kolonizace a ve 40.–50. letech založil několik venkovských měst – Mariapolis, Bataguassu, Batayporá. Řadu let se neúspěšně soudil se Tomášem Baťou jr. o rodinné podniky a roku 1962 za finanční kompenzaci uznal synovcovo vlastnictví společnosti.

Jan A. Baťa 1898–1965

Zlínskou adresou Jana A. Bati se roku 1927 stala rodinná vila na jižním okraji města, kterou obýval s manželkou a pěti dětmi. Po odchodu do exilu se už do této vily nevrátil. Po skončení druhé války do Československa nepřijel a v nepřítomnosti byl v květnu 1947 ve vykonstruovaném procesu odsouzen k 15 letům vězení. Zlínská vila byla zestátněna a roku 1951 v ní bylo umístěno pracoviště Československého rozhlasu. V obnoveném soudním řízení roku 2007 byl Jan A. Baťa zbaven původního nařčení konstatováním, že nebyl spáchán trestný čin.

Dominik Čipera 1893–1963

Prokurista firmy a nejbližší spolupracovník Tomáše Bati, starosta Zlína, ministr veřejných prací, dlouholetý a nepostradatelný člen vrcholného vedení Baťových závodů. Povoláním bankovní úředník nastoupil v šestadvaceti letech k Tomáši Baťovi a velmi brzy zaujal postavení po jeho boku. Osvědčil se v srpnu 1922 při Baťově klíčové operaci – velké zlevnění obuvi, které firmu nastartovalo k neobyčejnému rozvoji. Stejně tak se šéfem úzce spolupracoval od roku 1924 při vytváření systému účasti na zisku a samosprávy dílen. V roce 1925 naléhavě doporučoval hromadnou výstavbu domků pro zaměstnance. V témže roce ho šéf ustanovil svým zástupcem – prokuristou firmy. Po smrti Tomáše Bati se stal spolu s Janem A. Baťou a Hugem Vavrečkou členem tříčlenného vrcholného vedení firmy, které řídilo světové podnikání firmy Baťa. V tomto postavení zůstal až do roku 1945. „Určil, schválil, stanovil, rozhodl, podepsal – pan Čipera. Konec a tečka. Dalších diskuzí netřeba, zbývá jen vykonat, zařídit, uskutečnit. Autorita, moc, záštita, důvěra?“

Dominik Čipera 1893–1963

Vedle četných povinností ve vedení firmy Baťa přibývaly Dominiku Čiperovi funkce a zaneprázdnění také mimo továrnu. Po celou dobu starostování Tomáše Bati od roku 1923 byl členem městského zastupitelstva, staral se o městský rozpočet a řádné financování v době bouřlivého rozvoje tehdejšího Zlína. V roce 1932 převzal funkci starosty a energicky rozvíjel programy dalšího růstu Zlína. Starostou byl až do května 1945. Ve své pozici zlínského starosty se od roku 1936 spolu s dalšími regionálními funkcionáři zasazoval o rozvoj východní Moravy v rámci Regionálního sboru zlínského. Od prosince 1938 do ledna 1942 působil jako ministr veřejných prací a v této funkci zahájil v květnu 1939 stavbu českomoravské dálnice Praha – Brno. Podporoval splavnění řek Labe a Vltavy a prosadil budování vodních nádrží u Štěchovic a v Brně. V další vládě již nepůsobil a vrátil se do Zlína, kde účinně podporoval odboj proti okupantům.

Dominik Čipera 1893–1963

Čiperovým domovem se roku 1942 stala novostavba rozlehlé vily na okraji Zlína, kterou projektoval architekt V. Karfík. Zůstala jeho útočištěm v květnu a červnu 1945, kdy ho komunističtí funkcionáři odstraňovali z jeho funkcí – v květnu byl donucen skončit v úřadu starosty, v červnu musel opustit firmu a byl dokonce zatčen. Svou zlínskou vilu Dominik Čipera daroval roku 1946 ke zřízení dětského domova. V procesu s protektorátními ministry byl 1947 osvobozen, po únoru 1948 uprchl do Londýna, kde pomáhal Tomáši Baťovi juniorovi s budováním Western Bata Organisation. Zemřel v kanadském exilu.

Hugo Vavrečka 1880–1952

Hugo Vavrečka byl dlouholetým přítelem Tomáše Bati. Znali se od roku 1906 a často se setkávali a diskutovali. V červnu 1932 zaujal vysoké postavení ve firmě – po náhlém úmrtí Tomáše Bati se stal členem vrcholného tříčlenného vedení Baťových závodů spolu s Janem A. Baťou a Dominikem Čiperou. Vavrečka pečoval o obchodní diplomacii, za firmu vyjednával se zahraničím, měl klíčové kontakty s národohospodářskými a podnikatelskými kruhy v Československu. Vláda ho roku 1936 jmenovala generálním sekretářem Hospodářského ústředí pro státy Malé dohody. Stejně tak ho v květnu 1938 jmenovala generálním komisařem československé účasti na světové výstavě v New Yorku a v kritických dnech kolem Mnichova ho prezident ustanovil ministrem s úkolem čelit hitlerovské propagandě. Ke klíčovým osobnostem v nejvyšším vedení zůstal do května 1945.

Hugo Vavrečka 1880–1952

V červnu 1932 nastoupil Hugo Vavrečka do Baťových závodů. Bylo mu 52 let a měl za sebou skvělou životní kariéru. Vystudoval roku 1904 elektrotechniku na brněnské technice, po jednoroční službě u rakousko-uherského válečného námořnictva působil jako vysokoškolský učitel v Brně. Od roku 1906 pracoval jako redaktor brněnských novin a jejich válečný reportér (1912). Při tom vydal úspěšnou knížku Lelíček ve službách Sherlocka Holmesa. Za první světové války spolupracoval s Masarykovým odbojem a od roku 1918 působil v československé diplomacii. Na mírové konferenci v Paříži, poté jako konzul v Hamburku, v dalších letech jako obratný diplomat v Budapešti, a nakonec na důležitém postu ve Vídni. Z Rakouska přešel do Zlína.

Hugo Vavrečka 1880–1952

Po letech působení se Hugo Vavrečka nastěhoval ve Zlíně do nové vily, a měl v ní také cennou a rozsáhlou sbírku keramiky, zejména z tvorby moravských a slovenských habánů. Vedle pozice ve vedení firmy Baťa byl totiž Vavrečka mužem mnoha zájmů, renesanční osobností. Zajímal se o umění, vědu, literaturu, rozuměl lidem: „Hugo Vavrečka byl pozoruhodnou osobností. Kultivovaný, ušlechtilý, s širokým rozhledem a znalostmi lidí i věcí, s příkladnou uměřeností ve vlastním myšlení i korekci počinů jiných. A se smyslem pro humor“ (Josef Vaňhara). Rodina žila ve vile jen několik let, roku 1948 ji zabral stát. Vavrečka se uchýlil do Prahy k dceři Boženě Havlové (matce Václava Havla). V roce 1948 byl Vavrečka ve vykonstruovaném procesu odsouzen, zemřel v Brně v roce 1952.

Tomáš Baťa junior 1914–2008

Syn zakladatele podniku Tomáše Bati se narodil 17. září 1914 v Praze. V mládí studoval na prestižních školách v Anglii a Švýcarsku, ve Zlíně se poté vyučil obuvníkem a složil maturitu na Obchodní akademii v Uherském Hradišti. V rodinné firmě prošel různými pracovišti od prodejny v Curychu, Obchodní dům ve Zlíně až po továrnu v anglickém Tilbury. Ve Zlíně byl – k rozlišení od otce – nazýván Tomáš junior či Tomík. V březnu 1939 odjel před německou okupací z Česko-Slovenska a přes Londýn se dostal do Kanady, kde řídil budování průmyslového města Batawa. Podporoval československý odboj, jeho kanadská společnost vyráběla materiál pro kanadskou armádu a po odjezdu strýce Jana A. Bati z USA do Brazílie Tomík Baťa přebíral v letech 1941–1942 koordinaci baťovských společností ve světě.

Tomáš Baťa junior 1914–2008

Po válce a ztrátách, které roku 1945 nastaly znárodňováním baťovských podniků ve střední a jihovýchodní Evropě, konsolidoval řízení baťovských organizací ve světě. V letech 1945-1962 byla centrála firmy Baťa v Londýně, odkud byla spravována společnost Western Bata Organisation. Tomáš Baťa junior dokázal v nových podmínkách společnost stabilizovat, modernizovat a dále rozvíjet, takže v roce 1983 Bata Shoe Organisation, sídlící v Torontu, zaměstnávala 90 000 zaměstnanců, působila v 92 zemích, měla 90 továren s denní produkcí více než 1 000 000 párů obuvi, kterou prodávala ve více než 5 000 prodejnách. V roce 1984 vedení společnosti převzal syn Thomas George Bata, a přitom i v dalších letech měl účast ve vedení organizace Tomáš Baťa junior.

Tomáš Baťa junior 1914–2008

V 70. až 80. letech získal Tomáš Baťa junior postavení známé osobnosti v Kanadě a v kruzích OSN. Byl ředitelem IBM Canada Ltd., kromě toho působil v letech 1985–1988 jako odborný poradce United Nations Commission on Transnational Corporations, byl členem World Bank Group's Private Sector Development Research Advisory Group a také čestným guvernérem Trent University, Peterborough, Ontario. Během svého života získal řadu ocenění např. Řád Kanady, Řád T. G. Masaryka, Řád Bílého Kříže (Slovensko), a také čestné doktoráty na univerzitách v Torontu, Brně, Praze, Zlíně. V prosinci 1989 se po 44 letech vrátil do Československa a brzy zde obnovil podnikání. V roce 1991 zřídil společnost Baťa Československo se sídlem ve Zlíně. Pro novou společnost Baťa zakoupil v rámci velké privatizace síť 30 prodejen a také obuvnickou továrnu v Dolním Němčí. Podporoval novou zlínskou univerzitu, pojmenovanou po jeho otci, a od počátku působil v její správní radě.

Více k tématu

- Edvard Valenta, Žil jsem s miliardářem. Brno 1990.
- Tomáš J. Baťa – Soňa Sinclairová, Švec pro celý svět. Praha 1991.
- Zdeněk Pokluda, Baťovi muži. Zlín 2012.
- František X. Hodáč, Tomáš Baťa, život a dílo hospodářského buditele. Zlín 2015.
- Pavel Hajný, Jan Baťa známý neznámý. Praha 2020.
- Josef Vaňhara, Příběh jednoho muže a jednoho města. Zlín 2020.